

Jeg en bro mig bygge vil...

- Cases og perspektiver på grundskolens brobygning og overgange til ungdomsuddannelse

CEA

VI FREMMER VIDEN

Udarbejdet af:

Lisbeth Storm Henriksen, konsulent

Magnus Balslev Jensen, seniorkonsulent

Victor Kjeldsen Kjær, projektassistent

Amanda Koppel, konsulent (red.)

Udgiver: DEA

Dato for udgivelse: Januar 2018

Design: Spine Studio

Indhold

4	Introduktion
5	Hovedkonklusioner og perspektiver
7	Undersøgelsesvigtigste konklusioner
9	Fokus på styrkede overgange – men ikke i mål
10	Brobygning er udfordret af uflexible rammer
13	Brobygning afklarer – men der er plads til forbedringer
15	Brobygning prioriteres ikke nok i grundskolerne
17	Samarbejdet om Åben Skole prioriteres forskelligt
21	Ny gymnasiereform – nye vejledningsbehov
23	Metode
24	Litteraturliste

Introduktion

Som led i et større fokus på styrkede overgange har Tænk tanken DEA undersøgt grundskolens overgange til ungdomsuddannelserne. Undersøgelsen angår brobygningsforløb for elever i 9. og 10. klasse samt vejledning generelt¹. I undersøgelsen indgår dels en spørgeskemaundersøgelse, en række caseinterviews samt viden og pointer fra en række workshops om emnet, såkaldte DEA Tænekbokse.

I maj og juni 2016 udsendte DEA et spørgeskema til alle landets UU-ledere. Ud af landets 56 UU-ledere har 45 besvaret spørgeskemaet, dvs. en deltagelsesprocent på 80,4 pct. Vi spurgte ind til områder som brobygning, vejledning, åben skole og faget Uddannelse og job, som er et timeløst fag i folkeskolen. Spørgsmålene var struktureret i en kombination af lukkede og åbne svarmuligheder, hvorfor resultaterne understøttes af uddybende forklaringer.

Vi indbød desuden alle, der arbejder med området, til at indsende deres bud på *Danmarks bedste brobygningsforløb*. Vi udvalgte otte cases og interviewede hver tovt holder om, hvad der har haft en positivt brobyggende virkning i forløbet. De otte interviews er blevet til en casesamling, som perspektiverer og afspejler mange af undersøgelsens pointer med praksiseksempler. Der henvises til casene undervejs i rapporten i form af citater, men casesamlingen kan også læses uafhængigt af undersøgelsen, hvis man ønsker inspiration til gennemførelse af gode brobygningsforløb.

DEA har også afholdt tre tænekbokse med fokus på styrkede overgange, hvor vi inviterede interessenter og aktører til debat om overgange til ungdomsuddannelse. De tre tænekbokse har haft forskellige temaer: 1. De unges egne perspektiver på uddannelsesvalget (afholdt under Ungdommens Folkemøde), 2. Brobygning og 3. Åben Skole.

I det følgende kobler vi resultaterne fra de tre del-elementer.

Tænekbokse er DEA-arrangementer, hvor vi skaber en ramme for dialog mellem forskellige aktører, og faciliterer øvelser, der skal gøre os alle klogere på løsninger til en konkret samfundsudfordring.

Se mere her:

<http://dea.nu/partnerskaber/taenkebokse-dea>

1. Vi har valgt at sætte fokus på brobygningsforløbene i 9. og 10. klasse og kommer derfor ikke yderligere ind på introduktionskurserne i 8. klasse. Det skyldes, at introduktionskurserne adskiller sig væsentligt fra brobygningsforløbene, og snarere har karakter af "besøg" på en uddannelse end et reelt forløb.

Hovedkonklusioner og perspektiver

Lovændringer – med plads til forbedringer

Undersøgelsens dataindsamling fandt sted fra maj til november 2016, og dermed er spørgeskemaundersøgelsen og caseinterviews gennemført med udgangspunkt i de tidligere bekendtgørelser. Lovændringerne fra 2017, som beskrives nedenfor, inddrages og drøftes undervejs i undersøgelsen.

De lovændringer, som har relevans for undersøgelsen, gennemgås i de to følgende afsnit.

Brobygning

I august 2017 trådte en ændring af vejledningsloven i kraft, og dermed fulgte nye bekendtgørelser for vejledning og brobygning. Det betyder bl.a., at elever, der er vurderet uddannelsesparate i 8. klasse, men som er uafklaret om deres uddannelsesvalg, fremover kan tilbydes at deltage i brobygning til ungdomsuddannelserne. Før lovændringen var det kun ikke-uddannelsesparate elever, som kunne deltage i brobygning. Desuden gives der nu mulighed for at afvikle forløbet som fem enkeltstående dage, hvor det tidligere skulle afvikles som ét samlet forløb.

Overordnet er det positivt, at den nye bekendtgørelse vedrørende brobygning indeholder en ændring af målgruppen. Det ligger i tråd med spørgeskemaets resultater, der peger på, at flere elever kan have gavn af at undersøge flere uddannelsesretninger, inden de træffer valget om en ungdomsuddannelse. Men der er fortsat plads til forbedringer af den nuværende lov, hvilket undersøgelsen vil komme nærmere ind på.

FAKTA OM BROBYGNING

(jf. gældende bekendtgørelse)

Formålet med brobygning er at give eleverne bedre muligheder og motivation for at vælge og gennemføre en ungdomsuddannelse

Brobygning skal afspejle undervisningen på den ungdomsuddannelse, der brobygges til. Der kan brobygges til alle ungdomsuddannelser.

Brobygningsforløbene er rettet mod ikke-uddannelsesparate elever i 9. klasse, elever, der er vurderet uddannelsesparate, men er uafklarede mht. sit valg af ungdomsuddannelse samt alle elever i 10. klasse

Det er uddannelsesparathedsvurderingen fra 8. klasse, der ligger til grund for de elever, der skal i brobygning i 9. klasse.

Brobygning kan have en varighed mellem 2-10 dage

(BEK nr 779 af 19/06/2017, §§ 3-10)

Uddannelsesparathedsvurdering og vejledning

Med lovændringen fulgte også en ny bekendtgørelse for uddannelsesparathedsvurderingen (UPV). Ændringen beror bl.a. på ændrede adgangsforudsætninger i den nye gymnasireform. Fra skoleåret 2017/18 indføres en personlig studievalgportfolio i 8.-10. klasse, som skal indeholde elevens refleksioner om udbytte af gennemførte vejledningsaktiviteter. Derudover er der ændringer for frister med henblik for fastsættelse af vurderingen.

Den nye vejledningslov stiller desuden flere krav til indhold og mål for den kollektive vejledning, men

giver dermed ikke plads til øget individuel vejledning. Netop individuel vejledning er en af de ting, UU-lederne har efterspurgt i undersøgelsen. Det er dermed usikkert, om de nye øgede krav til den kollektive vejledning er tilstrækkelige til at dække det store vejledningsbehov, der bl.a. er opstået efter gymnasireformen og den større kompleksitet i optagelsesproceduren som følge heraf.

FAKTA OM UDDANNELSES-PARATHEDSVURDERINGEN (UPV)

(jf. gældende bekendtgørelse):

Vurderingen foretages på baggrund af en individuel helhedsvurdering af den unges forudsætninger for at gennemføre en ungdomsuddannelse.

Første UPV foretages i 8. klasse. Dernæst vurderes de ikke-uddannelsesparate elever – og uddannelsesparate elever, hvis faglige niveau er faldet – på ny i henholdsvis 9. og evt. 10. klasse.

UPV foretages på baggrund af elevernes faglige, sociale og personlige forudsætninger.

For at opfylde de faglige forudsætninger i 8. klasse kræves et gennemsnit i standpunktskarakterne på mindst 4,0. Dog skal eleven have et snit på mindst 5,0, hvis vedkommende sigter på en 3-årig gymnasial uddannelse.

(BEK nr 775 af 14/06/2017, §§ 7-22)

Undersøgelsens vigtigste konklusioner

Undersøgelsens resultater viser en række opmærksomhedspunkter på brobygnings- og vejledningsområdet, som er fremhævet af UU-lederne.

- Vi skal have mere fokus på uddannelsesafklaring frem for uddannelsesparate. Det er ikke nødvendigvis det samme.
- Vi skal have klare læringsmål i brobygningsforløbene, og forløbene skal have tydelig relevans for eleverne.
- Vi skal have mere fleksible rammer for brobygningsforløb.
- Vi skal undgå, at brobygningsforløbene stigmatiserer elever, der er vurderet ikke-uddannelsesparate.
- Vi skal have brobygning bedre integreret i folkeskolerne – og styrket samarbejdet mellem grundskole og uddannelsesinstitutionerne.
- Vi skal tilbyde mere vejledning målrettet den enkelte elev, også til de uddannelsesparate.
- Vi skal prioritere 'Uddannelse og job' højere. Faget lider under at være timeløst.

Undersøgelsens videre perspektiver

Grundskolen og ungdomsuddannelserne har i de senere år været genstand for en række politiske aftaler og reformer: Folkeskolereformen (2013), erhvervsuddannelsesreformen (2014), gymnasireformen (2016) og senest reformen af de forberedende tilbud (2017).

De mange reformer og nye politiske fokusområder har medført et stort behov for at genoverveje eksisterende tiltag og sikre en bedre overgang mellem grundskole og ungdomsuddannelse.

Undersøgelsen peger bl.a. på, at brobygningsforløbene kan struktureres mere hensigtsmæssigt. Selvom lovændringen i 2017 har åbnet op for også at tilbyde brobygningsforløb til elever, som er vurderet uddannelsesparate, så er det vigtigt at følge de gode intentioner til dørs og sikre, at brobygningsforløbene appellerer til de relevante elever, at de er tilpasset deres behov, og at de har høj kvalitet samt en reel uddannelsesafklarende effekt. UPV anvendes fortsat som en sorteringsmekanisme af eleverne forud for brobygningsforløbene, hvorfor der stadig foreligger en risiko for stigmatisering. Det kan betyde, at de elever, som er vurderet uddannelsesparate, fravælger tilbuddet om brobygning. Det kan derfor være relevant at gå bort fra UPV som udvælgelseskræfter og i stedet sortere mere individuelt efter behov. En mere fri udvælgelse gør, at brobygning kommer de elever til gode, som reelt har behovet.

Der efterspørges derfor fortsat en lovmæssig ændring af rammerne for brobygning, hvis forløbene skal leve op til at være et centralt element i de unges uddannelsesafklaring – og dermed en vej til at opnå politiske målsætninger om at få flere unge til at vælge den rette uddannelse. Man kan også overveje, om det ville være en fordel at sende hele klasser på brobygning. På den

måde undgår man at stigmatisere de ikke-uddannelsesparate elever samt at skævvride sammenhængskraften i en klasse.

Med lovændringen kan et endnu bredere elevudsnit deltage i forløbene, og det vil kræve en ekstra indsats at møde de nye differentierede behov og sikre en individuel relevans. Hvis brobygningsforløbene skal have en reel brobyggende effekt, må de også være mere relevante og tilrettelagt efter elevernes behov. Som det er nu, opleves eleverne ofte som umotiverede, og mange udebliver fra forløbene. Relevans og motivation kan – udover en mere individuel fokuseret sortering – skabes gennem det faglige indhold, fx i form af pensumrelevant indhold i brobygningen. Forberedelse og opfølgning på brobygningen er også afgørende for elevernes overvejelser om de ungdomsuddannelser, de har besøgt. Derfor skal der fortsat arbejdes på kvaliteten af forløbene og på at gøre forløbene relevante for alle, som deltager. Det er endvidere afgørende, at både folkeskoler, ungdomsuddannelser og UU-vejledere samarbejder og får afstemt forventningerne til forløbene på forhånd, så alle aktører kender plan og ressourcetræk.

“Grundskoleeleverne er superskarpe på, hvornår man prøver at proppe den noget i halsen. Og ligeså snart man gør det, så er de allerede halvvejs ude af døren. Det skal derimod blive et kvalificeret fra- og tilvalg.”

– **Marianne Brusch**, UU-vejleder/faglig koordinator,
Ungecenter Frederiksberg
CASE 5: Bæredygtighed (brobygning til EUX)

Ifølge UU-lederne er der et generelt behov for øget fokus på vejledning i udskolingen, særligt efter den seneste gymnasireform. Helt overordnet ønsker UU-lederne i højere grad at byde ind på et dybere samarbejde med eleverne. De fleste elever har et øget behov for vejledning, fordi mulighederne er blevet flere, og det er blevet sværere at gennemskue optagelseskrav og konsekvenserne af sit uddannelsesvalg. Alene af den grund bør det ikke kun være de ikke-uddan-

nelsesparate elever, der kan få individuel sparring om uddannelserne. Lovændringen i 2017 lever dermed ikke op til efterspørgslen på mere individuel vejledning, idet man fortsat anvender UPV'en som kriterie for individuel vejledning.

En anden måde at imødekomme vejledningsbehovet er ved at revidere det timeløse fag 'Uddannelse og job'. At faget er timeløst betyder i flere tilfælde, at det bliver nedprioriteret i skolerne. Ved at afsætte et konkret antal timer og konkrete læringsmål til faget, vil man derfor bedre kunne sikre, at fagets målsætninger inddrages i undervisningen, og at det derigennem får en vejledende og afklarende effekt hos eleverne. Også Åben Skole kan anvendes mere målrettet og eksponere flere elever for et bredere udsnit af uddannelses- og jobmuligheder.

Fokus på styrkede overgange – men ikke i mål

Et centralt emne på den uddannelsespolitiske scene har i længere tid omhandlet styrkelse af overgange fra grundskole til ungdomsuddannelse. Det kommer bl.a. til udtryk med de senere års reformer, som alle har intentioner om at spore flere unge ind på de rette ungdomsuddannelser – med særligt fokus på erhvervsuddannelserne. Dette ansøres af målsætningen om, at henholdsvis 25 pct. og 30 pct. af eleverne vælger en erhvervsuddannelse i 2020 og i 2025.

“Det er centralt, at uddannelsesinstitutionerne samarbejder og ikke er konkurrenter. Det ser jeg som en vigtig opgave for os i UU. Hver gang der kommer en reform, skærper det konkurrencen mellem uddannelsesinstitutionerne. Det kan betyde, at man lukker sig om sig selv. Så vi har en løbende opgave med at sikre åbenhed for elevens bedste”

– **Kjeld Petersen**, UU-centerleder i UU Vejle
CASE 2: Gymnasial brobygning for 9. årgang

Alt imens området høster stor politisk opmærksomhed, viser det sig, at der i dag er for mange, der ikke gennemfører en erhvervsuddannelse. Ifølge Undervisningsministeriets beregninger fuldførte kun 50 pct. af en årgang en erhvervsuddannelse i 2015 (Undervisningsministeriet 2016). At flere falder fra en uddannelse eller dobbeltuddanner sig er, udover mulige personlige nederlag, også forbundet med store samfundsmæssige omkostninger og koster dertil samfundet flere milliarder kroner (DEA 2013).

Årsagerne til frafald og omvalg kan være mange, men bl.a. viser flere undersøgelser, at uddannelsesvalget hos unge er forbundet med stor tvivl. Det kan skyldes, at de unge ikke føler sig rustede til at taget et reelt valg. Rigtig mange vælger således en gymnasial uddannelse, fordi det giver de unge mulighed for at udskyde den svære beslutning (EVA 2013). Der findes forskellige tiltag, der skal lette, målrette og styrke processen i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse. Et af de tiltag er brobygning til ungdomsuddannelserne. Det er tidligere påvist, at brobygningsforløb, i hvert fald for 10. klasser, har potentiale i relation til afklaring, lyst og motivation for en ungdomsuddannelse (EVA 2012).

Brobygning er udfordret af ufleksible rammer

Af figur 1 kan det læses, at størstedelen af UU-lederne peger på, at de lovbestemte brobygningsforløb i høj grad (10,6 pct.) eller i nogen grad (59,6 pct.) lever op til formålene i bekendtgørelsen. Resten, knap 30 pct., mener imidlertid, at forløbene i mindre grad (19,1 pct.) eller slet ikke (10,6 pct.) lever op til formålene.

Et af de områder af bekendtgørelsen, som flere UU-ledere finder problematisk, handler om, at brobygning er obligatorisk for elever i 10. klasse, mens elever i 9. klasse har mulighed for at takke nej. Dette forhold er fortsat gældende trods lovændringerne i 2017.

En UU-leder fremhæver bl.a., at: "For mange ikke-uddannelsesparate elever i 9. klasse giver brobygning ikke mening, da de godt ved, hvilken ungdomsuddannelse de ønsker." Og: "Det burde ikke være obligatorisk i 10. klasse, da mange elever pjækker, hvis de ikke får deres førsteønske eller den uddannelsesinstitution, de senere vil søge ind på." Flere peger på, at der ofte er højt fravær i brobygning i 10. klasse, mens brobygning også ifølge UU-lederne kan være stigmatiserende at deltage i for de ikke-uddannelsesparate.

Lovændringen, der nu tillader uddannelsesparate elever i brobygning, kan måske være med til bløde op for stigmatiseringseffekten. Omvendt kan det også få disse elever til at fravælge brobygningen, hvis forløbene fortsat forbindes med stigmatisering.

I stedet for at brobygningen skal være obligatorisk for elever i 10. klasse, mener flere af UU-lederne, at vejledningen i stedet burde spille en større rolle. Flere ledere påpeger, at obligatoriske brobygningsforløb er problematiske, da ikke-uddannelsesparate ikke nødvendigvis har brug for at afprøve udvalgte uddannelser, men måske snarere en dybere vejledning om mulighederne.

"Jeg tror, det er vigtigt for brobygningselever, at de kan mærke, at det er et seriøst sted, og at der bliver stillet krav og forventninger. Og jeg tror godt, at de kan gennemskue det, hvis et brobygningsforløb får for meget karakter af underholdning eller et salg."

– **Kasper Hvelplund Overgaard**, Pædagogisk konsulent på Mercantec
CASE 1: Brobygning til GF1 (brobygning til EUD)

Denne udfordring afspejler sig også i figur 2, hvor vi har bedt om UU-ledernes holdning til hvilke udfordringer, der er størst i brobygningsforløbene. Her peger 17 ud af de 44 adspurgte UU-ledere på, at bekendtgørelsen ikke er fleksibel nok. Den næststørste udfordring er ifølge UU-lederne, at "Forløbene ikke er målrettet den enkelte unges behov". Dette hænger ifølge flere af lederne sammen med, at UPV ligger til grund for, hvem der skal og ikke skal i brobygning. Det kan lovændringen fra 2017 sandsynligvis ikke alene løse, da der fortsat vil være stor – og måske endnu større – spredning i behovet hos de deltagende elever.

En anden UU-leder mener, at “Det er problematisk, [...] at der ikke hensyn til progression i paratheden hos den enkelte.”. Det skyldes, at elevens UPV – som afgør, om eleven i 9. klasse skal i brobygning – ikke tager udgangspunkt i eleven og dennes personlige, faglige og sociale forudsætninger på det pågældende tidspunkt, men derimod i den første UPV fra 8. klasse. Bekendtgørelsen tager dermed ikke højde for progressionen, som eleven måtte have gennemgået siden UPV. På samme tid virker UPV til ikke at være fleksibel nok til at kunne varetage den enkelte elevs behov og ønsker.

Kritikken af UPV's rolle i forhold til brobygning går igen i diskussionerne fra DEA's tænkeboks om brobygning. Her udtrykte flere deltagere frustration over, at lærerne på ungdomsuddannelserne ofte ikke kender

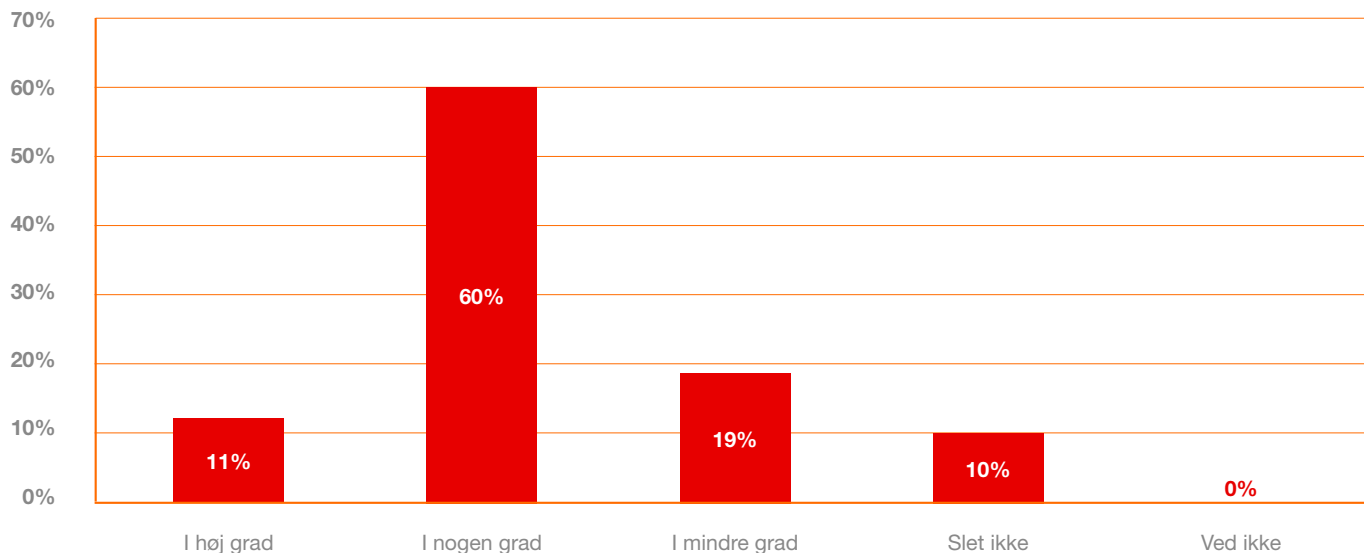
baggrunden for de elever, der deltager på forløbene. UPV er omfattet en tavshedspligt, og det betyder, at lærerne på brobygningsforløbene har sværere ved at forberede sig på, hvilke elever der kommer. Derudover var der også flere deltagere, der havde erfaringer med, at den store gruppe elever, der er vurderet uddannelsesparate, føler sig efterladte og ikke bliver udfordret i deres uddannelsesvalg, fordi de ikke får mulighed for at komme i brobygning. På den baggrund er det positivt, at lovændringen nu åbner op for, at uddannelsesparate elever fremover kan deltage i forløbene.

Overordnet må det bemærkes, at det er en relativt høj andel af UU-lederne (knap 30 pct.), som ‘i mindre grad’ eller ‘slet ikke’ mener, at brobygningen lever op til bekendtgørelsen. Det kalder på dybere revidering af forløbenes indhold, rammer og målgruppe.

FIGUR 1:

I hvor høj grad mener du, at de lovbestemte brobygningsforløb (dvs. forløbene for unge i 9. og 10. klasse, som er vurderet ikke-uddannelsesparate) generelt lever op til deres formål jf. gældende Bekendtgørelse?

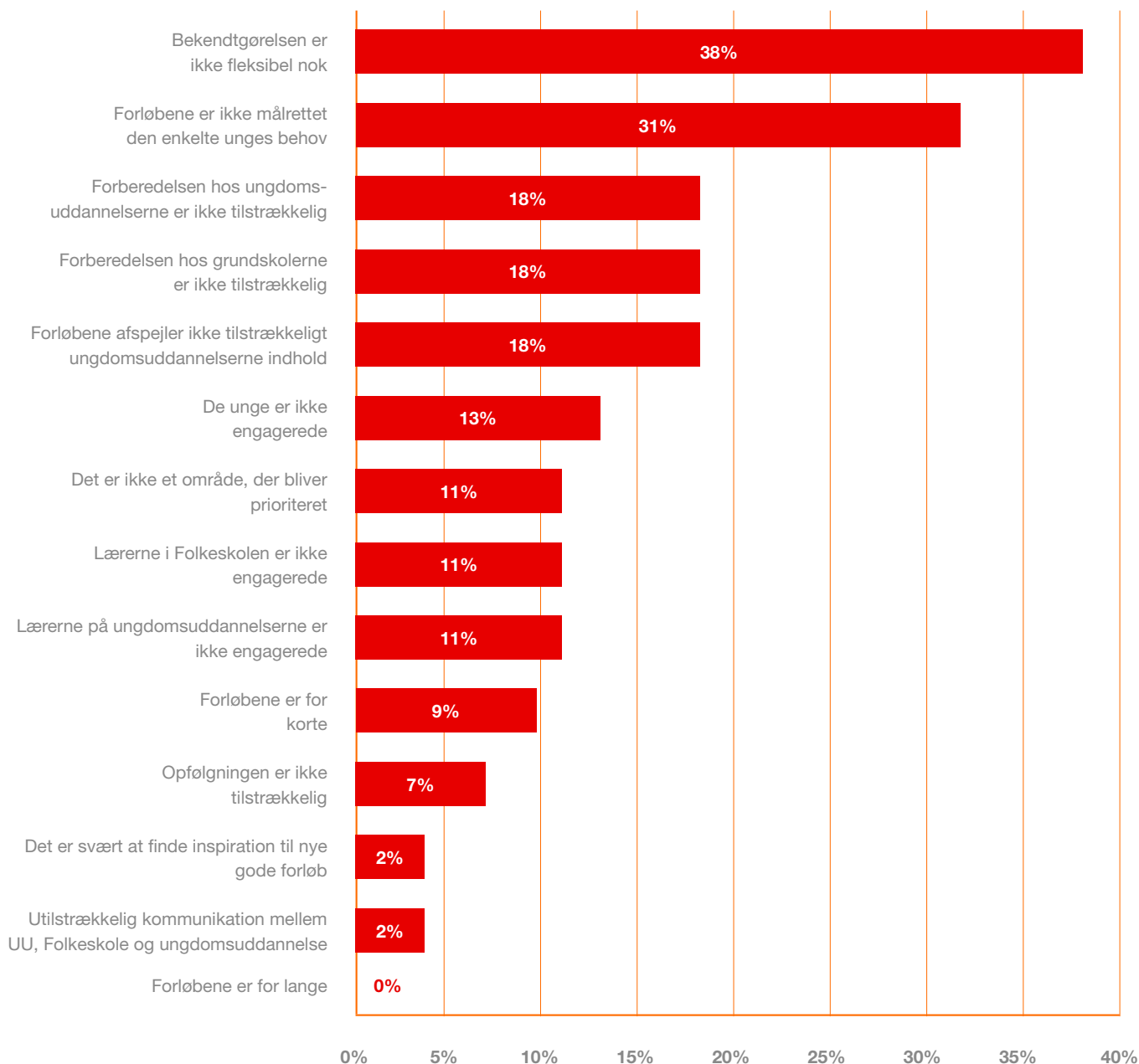
Kilde: UU-survey, DEA, 2016

FIGUR 2

Hvad er de største udfordringer for brobygningsforløbene? ²

Kilde: UU-survey, DEA, 2016

2. Respondenterne har valgt op til fem ting i prioriteret rækkefølge. I figur 2 har vi samlet, hvilke udsagn der har fået flest 1. og 2.-prioriteringer.

Brobygning afklarer – men der er plads til forbedringer

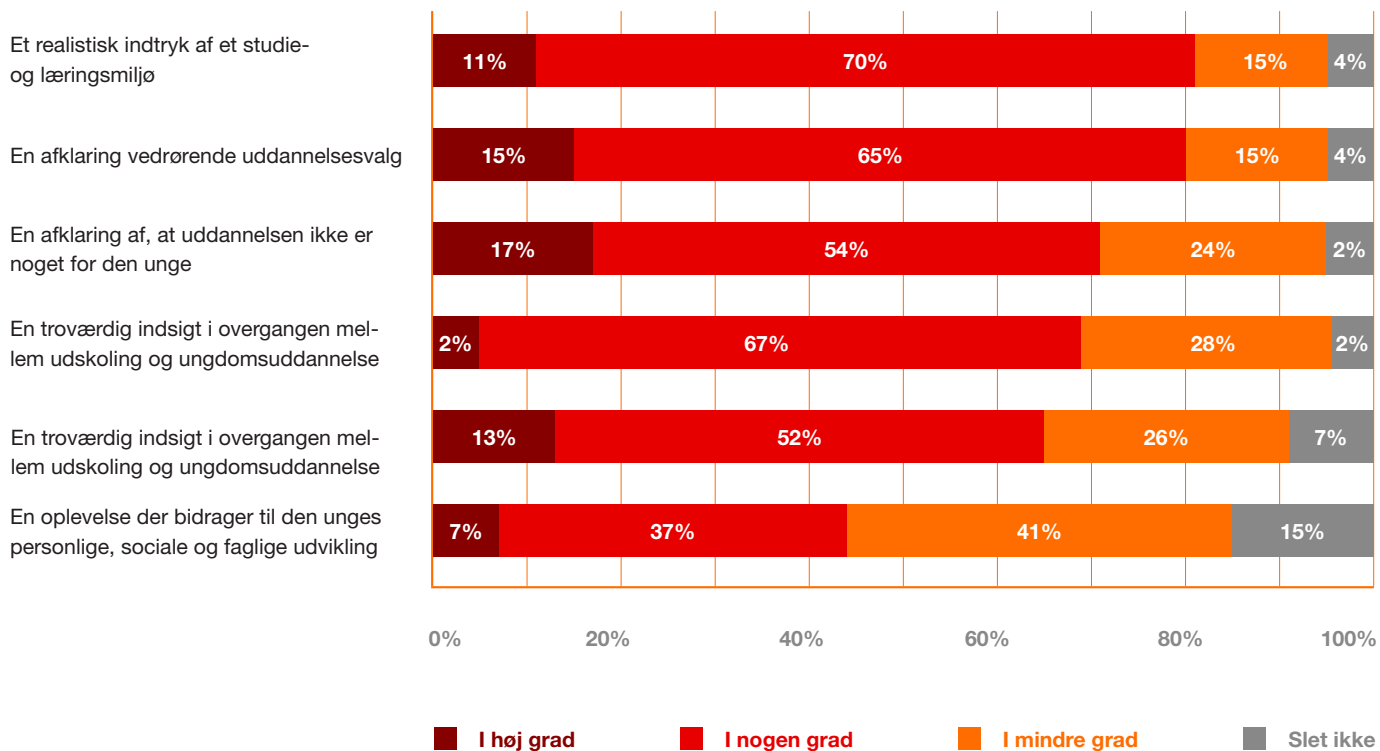
I figur 3 har vi ladet UU-lederne vurdere, i hvor høj grad de er enige/uenige i en række udsagn om, hvad eleverne får ud af brobygningsforløbene. I fem af seks udsagn erklærer størstedelen af lederne sig enige i høj eller nogen grad. Det viser sig bl.a., at brobygning ifølge UU-lederne har en afklarende effekt på de deltagende. Det gælder både afklaring vedrørende uddannelsesvalget generelt, hvoraf 80 pct. i nogen eller høj grad er enige, men det gælder også afklaring vedrørende uddannelser, som ikke er relevant for den unge, hvoraf 71 pct. i nogen eller høj grad er enige. Derudover peger UU-lederne overvejende på, at brobygning giver et realistisk indtryk af studie- og læringsmiljøet på ungdomsuddannelserne (81 pct.), samt en troværdig indsigt i overgangen hertil.

Imidlertid er der få, som svarer 'i høj grad' på spørgsmålet om i hvor høj grad, de er enige i forskellige udsagn om elevernes udbytte af brobygningsforløbet. Det kan skyldes, UU-lederne ikke mener, at forløbene fungerer optimalt i henhold bekendtgørelsen. Det er også interessant, at det eneste udsagn, UU-lederne overvejende er i mindre grad enige i, er, at brobygningsforløbene bidrager til de unges personlige, sociale og faglige udvikling. Her erklærer kun ca. 44 pct. sig enige. Et af formålene med brobygning jf. bekendtgørelsen er netop, at de bidrager til den personlige, sociale og faglige udvikling. Sammenholdt med at relativt mange UU-lederne (30 pct. jf. figur 1) ikke er enige i, at brobygning lever op til bekendtgørelsens formål, er det tydeligt, at der med fordel kan justeres i forhold til både målgruppe og formål.

FIGUR 3

I hvor høj grad er du enig eller uenig i, at unge generelt får følgende ud af brobygningsforløbene?

Kilde: UU-survey, DEA, 2016

Brobygning prioriteres ikke nok i grundskolerne

Figur 4 afspejler UU-ledernes mening om, hvorvidt brobygningsforløbene indgår som et integreret element i de unges skoleforløb. Ifølge bekendtgørelsen er det skolerne og UU's opgave at varetage en grundig forberedelse og efterbehandling af brobygningsforløbene for den enkelte elev. Det viser sig, at den største gruppe af UU-lederne (60 pct.) mener, at dette i mindre grad eller slet ikke er tilfældet.

“Det er nødvendigt, at ledelsen fra både folkeskolen og EUD går med i projektet. Vi var heldige, at der var finansiering til projektet, men når der ikke er projektmidler til det, er det meget svært, bl.a. fordi erhvervsskolen skal stille en lærer til rådighed. Det er ofte mangel på tid og penge, som spænder ben for det”

– **Linn Bertram**, Uddannelsesvejleder UU Øresund
CASE 3: Mad til mennesker (brobygning til EUD)

UU-lederne peger i fritekstbesvarelsenerne på, at det er et vigtigt område, som mange grundskoler ikke prioriterer. Det kan der være flere grunde til. En af årsagerne er manglende tid og planlægning hos lærerne i grundskolerne. En af UU-leder nævner således: “Skolerne har ikke tid til at prioritere brobygning. Faktisk er de ikke særligt interesseret at slippe eleverne ud af undervisningen.”. En anden betoner, at: “Der skal arbejdes hårdt med at få lærerne i folkeskolen til at arbejde med dette. Det er jo kun en mindre del af deres elever – de ikke uddannelsesparate – der skal afsted. Samtidig skal

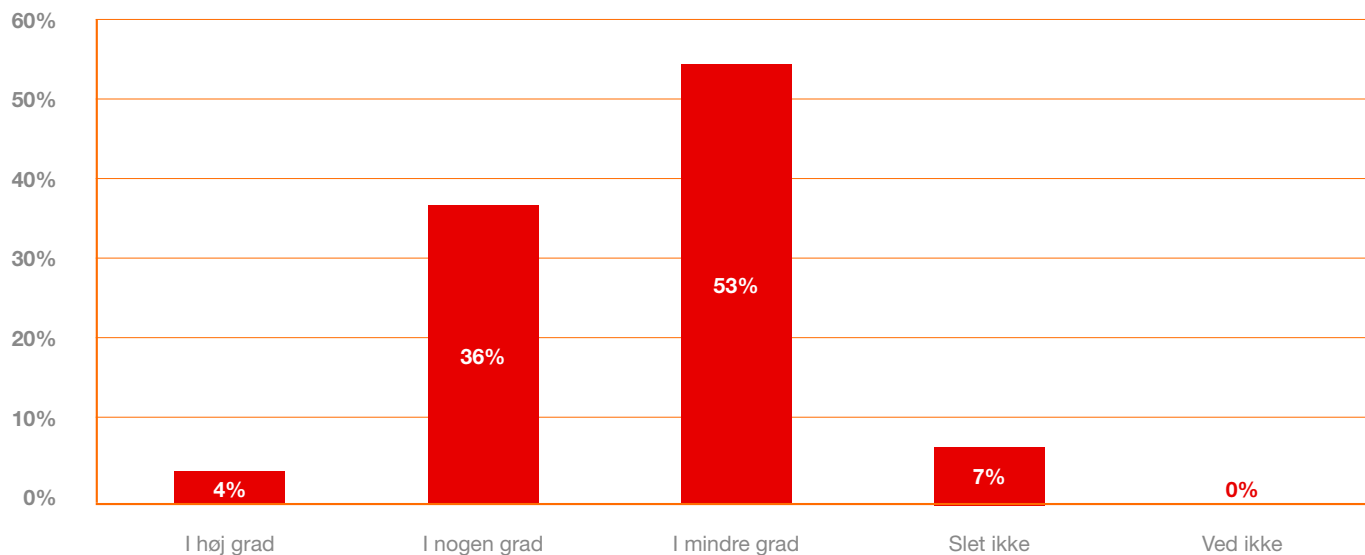
der planlægges, så det ikke “kolliderer” med det, der foregår for de øvrige elever.” Igen henviser dette altså til problemstillingen ved, at kun nogle elever skal i brobygning. Det tyder på, at grundskolen har sværere ved at integrere brobygningen i undervisningen, når ikke alle elever i en klasse deltager.

UU-lederne savner desuden sammenhæng og progression mellem introduktionsforløb i 8. klasse, brobygning i 9. og 10. klasse og vejledning generelt. En løsning kunne ifølge UU-lederne være at afsætte tid til det timeløse fag Uddannelse og job.

FIGUR 4

I hvor høj grad mener du, at brobygningsforløbene indgår som et integreret element i de unges skoleforløb?

Kilde: UU-survey, DEA, 2016

Samarbejdet om Åben Skole prioriteres forskelligt

Et af de store nye initiativer, der følger af den seneste folkeskolereform, er Åben Skole. Det betyder, at folkeskoleeleverne skal ud i "virkeligheden" og møde lokalsamfundet, herunder det lokale erhvervsliv, virksomheder og ungdomsuddannelser (KL 2015). Det er derfor en oplagt mulighed for at give folkeskoleeleverne en ramme for at få kendskab til ungdomsuddannelsens jobmarked og måske blive klogere på, hvad de vil efter folkeskolen. Da vi spurgte UU-lederne om, i hvor høj grad deres vejledere er involveret i arbejdet med Åben Skole i områdets folkeskoler, pegede besvarelsene i begge retninger. Lidt over halvdelen (58 pct.) mente, at vejlederne 'i mindre grad' eller 'slet ikke' var involveret. Nogle steder kan det være et ressourcspørgsmål. Som en UU-leder pointerer: "Vi er ikke en del af Åben Skole. Skolen har ikke tid til det". Andre peger på, at det er UU, der ikke har ressourcer til at prioritere tiden.

Der tegner sig dog et billede af, at UU nogle steder spiller en større rolle, som i fx Vejle: "UU Vejle varetager store dele af Uddannelse og job for Vejle Kommunes skoler. Vi arbejder med at få samarbejder med virksomheder". Andre steder har skoleforvaltningen ansat en koordinator i UU-centeret. Dennes opgave er at implementere undervisningsforløb i Uddannelse og job sammen med lokale virksomheder. Også i Hedensted og Billund Kommune har UU-vejlederne en betydningsfuld rolle i forhold til Åben Skole. Alt imens Åben Skole fungerer godt i samarbejde med UU i flere kommuner, peger en stor del af lederne på manglende ressourcer i

UU og på grundskolerne. Om det er et generelt ressourcspørgsmål eller lokale prioriteringer er svært at svare på ud fra denne survey.

UU-ledernes oplevelser af samarbejdet i det timeløse fag, Uddannelse og job varierer ligesom i spørgsmålet om Åben Skole. Det afspejler sig i figur 6, hvor 53 pct. svarer, at det er tilfredsstillende eller meget tilfredsstillende, mens 47 pct. mener, det er mindre eller slet ikke tilfredsstillende. Det afspejler sig også i de uddybende fritekstbesvarelser. Nogle steder har de formået at etablere et godt samarbejde ved at danne et netværk mellem UU-vejledere og ressourcepersoner på skolerne: "Vi har etableret en ordening, hvor alle grundskoler har en ressourceperson vedr. faget Uddannelse og job. Vi har dannet et netværk på tværs mellem de UU-vejledere, som arbejder med kollektiv vejledning, så vi sikrer sammenhængen mellem undervisning i Uddannelse og job samt den kollektive vejledning.". UU-lederne varetager også flere steder dele af eller al undervisningen i faget.

Andre steder opleves det, at der simpelthen ikke er tid til at prioritere det på skolerne: "UU tilbyder hjælp og støtte, men skolerne prioriterer slet ikke denne opgave, og ledelsen gør intet for at opprioritere. Der er simpelthen så mange andre områder, de skal prioritere, at Uddannelse og job ender langt nede på listen.". En tredje gruppe peger på, at lærerne ikke har tid til at prioritere faget, og ikke ved, at det er en opgave, de

skal løfte. Det er således oplevelsen, at hverken lærere eller ledere har tid til at prioritere faget.

Problematikken omkring prioriteringen faget Uddannelse og job er tilsyneladende ikke ny, som en UU-leder også påpeger: "I mine 10 år som vejleder og tre år som leder har UEA, og nu Uddannelse og job stort set ikke fungeret. Enkelte skoler har gjort noget". Udsagnet bakkes op af en lignende rundspørge blandt UU-lederne, som DEA foretog i 2011 om det daværende og tilsvarende fag Uddannelses-, erhvervs- og arbejds-markedsorientering (UEA).

I figur 7 har vi sammenlignet besvarelsenerne af to forskellige udsagn vedrørende Uddannelse og job og UEA fra henholdsvis 2016 og 2011. I forhold til udsagnet "Skolerne/lærerne prioriterer generelt ikke

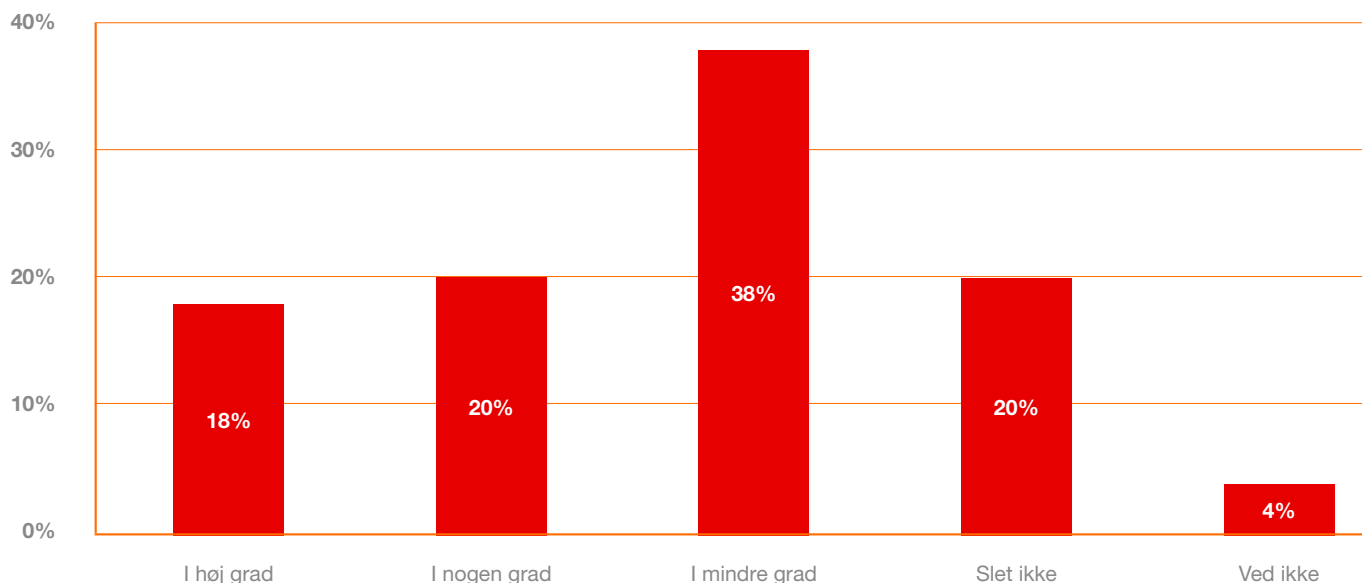
Uddannelse og job/UEA" er det værd at bemærke, at langt størstedelen (79 pct.) i 2011 erklærede sig enige, mens gruppen i 2016 er formindsket væsentligt til 51 pct. Det betyder ikke nødvendigvis, at Uddannelse og job ikke prioriteres i folkeskolen, men det kan tyde på, at UU ikke inddrages i samme grad som tidligere.

Som i 2011 er der fortsat blandt UU-lederne en fornemmelse af, at "Uddannelse og job/UEA lider af at være et timeløst fag". Som i 2011 er der i 2016 knap 90 pct., som erklærer sig enig i dette. Det er altså klart størstedelen af UU-lederne, der finder det problematisk, at der ikke er afsat timer til faget i undervisningen. Det er derfor også nærliggende at tænke, at en af årsagerne til, at det nogle steder fungerer mindre godt, kan skyldes, at faget er timeløst og derfor ikke prioriteres.

FIGUR 5

Åben Skole er en indsats i den seneste folkeskolereform. I hvor høj grad er jeres UU-vejledere involveret i arbejdet med Åben Skole i området folkeskoler?

Kilde: UU-survey, DEA, 2016

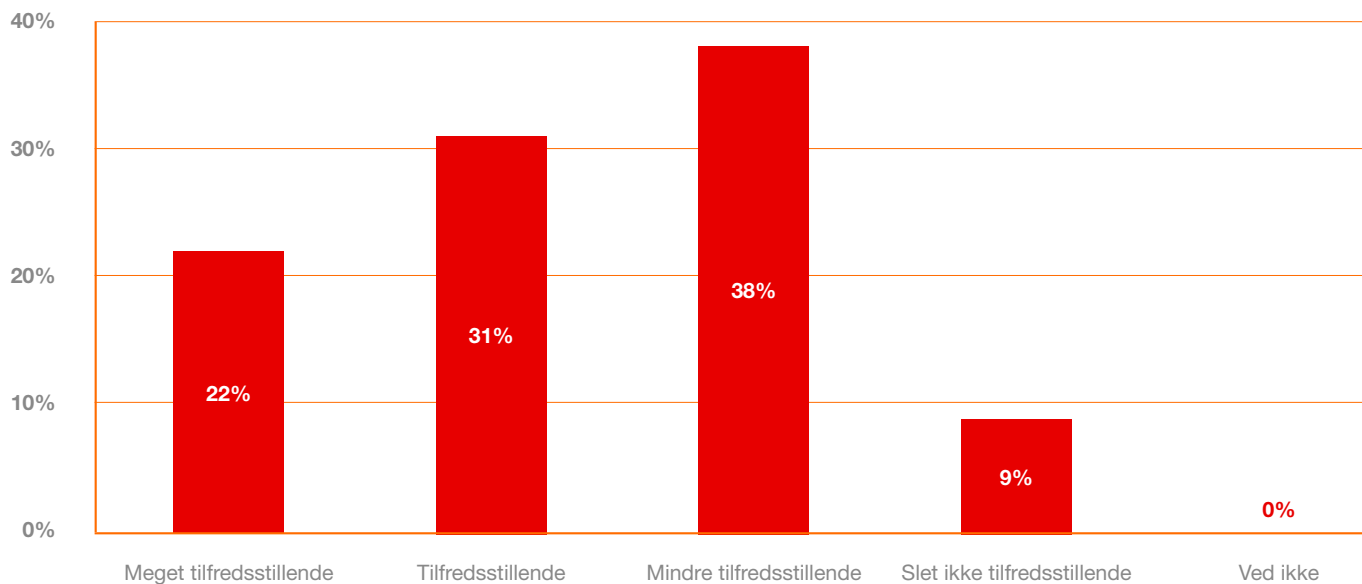

FIGUR 6

Uddannelse og job er blevet et obligatorisk emne i folkeskolen. Her skal eleverne – især i udskolingen – udfordres i uddannelsesvalget. Det kræver et tæt samarbejde om vejledning mellem UU-vejledere og lærere.

Kilde: UU-survey, DEA, 2016

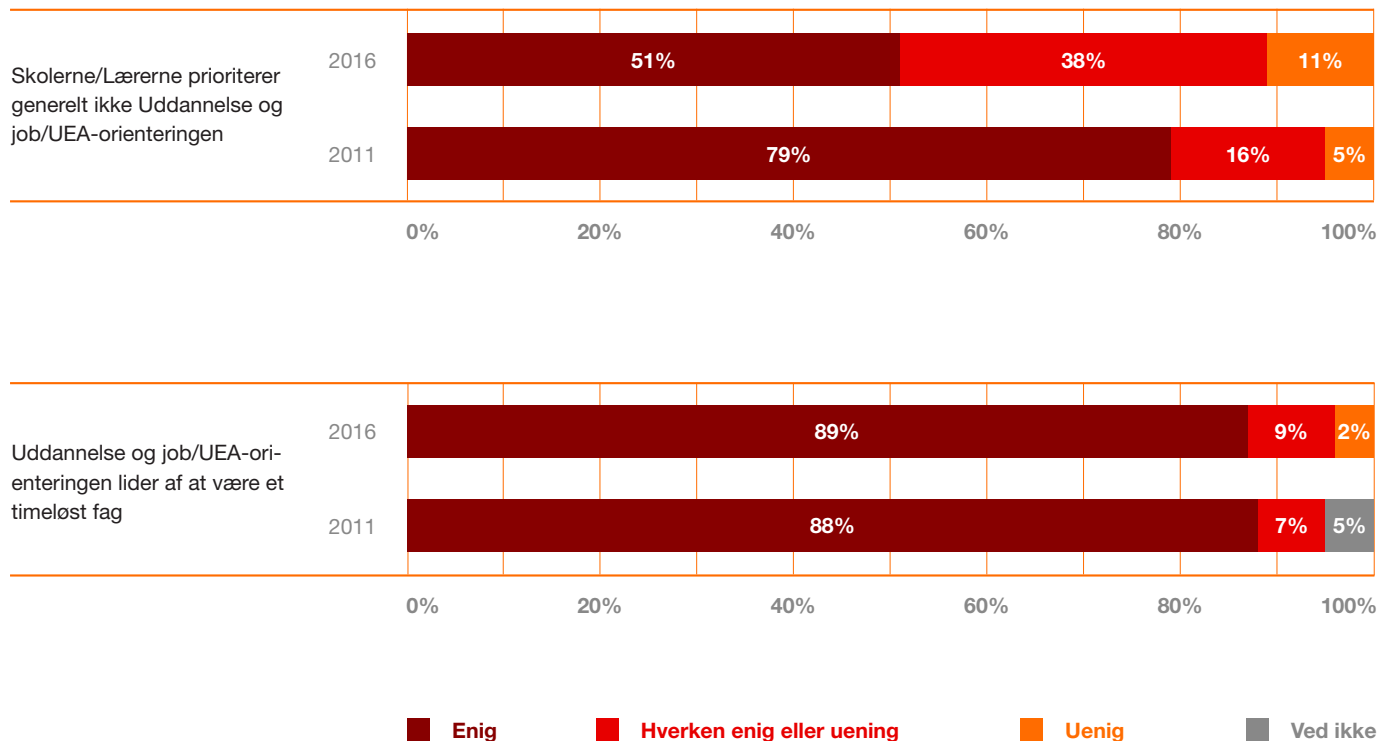
Hvordan oplever du dette samarbejde?

FIGUR 7

Åben Skole er en indsats i den seneste folkeskolereform. I hvor høj grad er jeres UU-vejledere involveret i arbejdet med Åben Skole i områdets folkeskoler?

Kilder: UU-survey, DEA, 2016, & Vejledning som holdsport – survey blandt landets UU-ledere, DEA, 2011

Note. Da vi spurgte ind til UEA-orienteringen i 2011 havde UU-lederne mulighed for at svare: 1. meget enig, 2. enig, 3. hverken enig eller uenig, 4. uenig, 5. meget uenig, og 6. ved ikke. I figur 7 har vi sammenlagt henholdsvis kategorierne 'meget enig' og 'enig', samt kategorierne 'uenig' og 'meget uenig'.

Ny gymnasiereform – nye vejledningsbehov

I gymnasiereformen fra 2016, der træder i kraft i skoleåret 2017/2018, er der ændret i optagelsesproceduren og adgangskravene. For at tilgå en gymnasial uddannelse kombineres det faglige niveau i UPV med afgangseksamenerne, og minimumskarakterkravet varierer efter, hvilken gymnasial uddannelse eleven søger ind på. Målet er et fagligt løft af de gymnasiale uddannelser samt en styrkelse af elevernes almene dannelse og muligheder for videre uddannelse (Undervisningsministeriet 2016). Men flere UU-ledere mener, at reformen også har medført større kompleksitet i uddannelsesvalget: "Midtergruppen får et større vejledningsbehov. Kompleksiteten i optagelse og UPV er så høj, at det kræver faglig indsigt at navigere i processen – og dette kræver, at de unge (og deres forældre) bliver guidet af en vejleder."

Som det fremgår af figur 8, er der bred enighed blandt UU-lederne (89 pct.) om, at reformen vil medføre et forøget vejledningsbehov. På trods af at lovændringen af vejledningsloven i 2017 har medført øget krav til den kollektive vejledning, er der ikke afsat flere ressourcer til dette. Så selvom ændringen er positiv, må tiden vise, om kollektiv vejledning er nok til at dække elevernes behov for vejledning. Det er fortsat kun de ikke-uddannelsesparate, som modtager individuel vejledning, og dermed får størstedelen af eleverne fortsat ikke opfyldt det behov for vejledning, som UU-lederne peger på, der er brug for. Den stigende kompleksitet i optagelsesprocessen betyder desuden ifølge flere UU-ledere, at vejledningen i større grad kommer til at

handle om at navigere i og forstå de forskellige procedurer og adgangskrav til ungdomsuddannelserne, end det er reel vejledning i uddannelsesvalget.

"Jeg synes, at vi som 10. klasses skole rykker tættere på en indgang til ungdomsuddannelserne, end vi bliver en afslutning af folkeskolen. Det er rigtig rart som skoleleder. For det er jo den vej, eleverne skal. Det er vores fornemste opgave, at eleverne kommer ind på den rette ungdomsuddannelse."

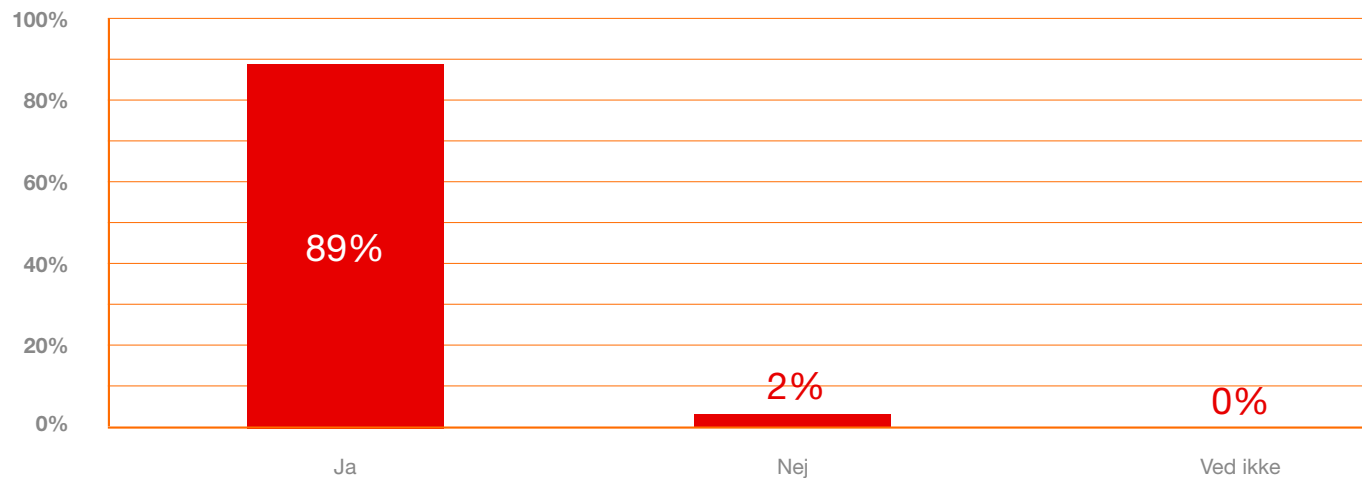
– **Bo S. Vesterbye**, Skoleleder på 10. ved Kløften
CASE 4: Brobygning for X-class (brobygning til alle gymnasiale-uddannelser)

UU-ledernes tilkendegivelser om, at de uddannelsesparate elever bliver overset i vejledningen, giver sig ligeledes til udtryk i figur 9, hvor vi har spurgt UU-lederne om individuel og gruppevejledning i større omfang bør integreres for denne gruppe. Igen er der bred enighed blandt respondenterne (87 pct.) om, at det er tilfældet, og her understreger flere, at kompleksiteten i uddannelsessystemet kun er blevet større i de seneste år, hvorfor det også er blevet sværere at finde vej i. I den store gruppe af uddannelsesparate elever oplever flere UU-ledere også, at valget er forbundet med stor tvivl. Flere påpeger desuden, at hvis uddannelsesvalget skal udfordres, kan det med fordel ske gennem vejledningen, og hvis tilgangen til erhvervsuddannelserne skal øges, kræver det, at de unge bliver udfordret i valget.

FIGUR 8

Forventer du, at den nye gymnasiereform vil medføre et øget vejledningsbehov hos de unge?

Kilde: UU-survey, DEA, 2016

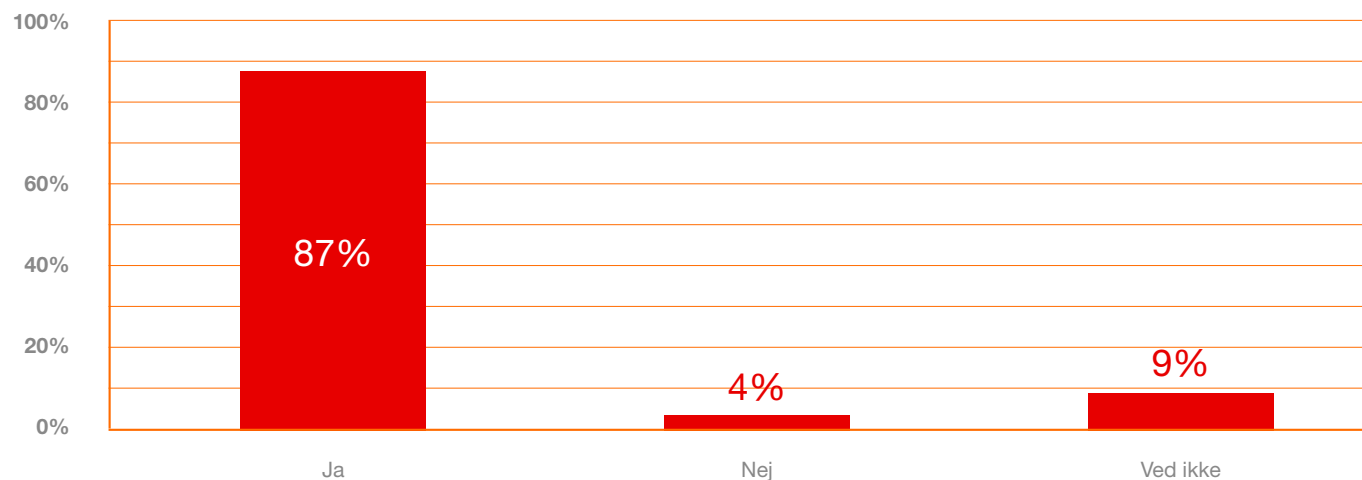

FIGUR 9

Som lovgivningen er nu, prioriteres individuel og gruppevejledning til de unge, der bliver vurderet ikke-uddannelsesparate.

Kilde: UU-survey, DEA, 2016

Bør der i større omfang også tilbydes individuel og gruppevejledning til unge, som er vurderet uddannelsesparate?

Metode

Undersøgelsen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse, som medio 2016 blev sendt til alle UU-ledere i Danmark. Desuden er der ultimo 2016 gennemført otte interviews med personer, som enten har tilrettelagt eller gennemført et vellykket brobygningsforløb.

Udvikling af spørgeskema samt gennemførelse

Spørgeskemaet er udviklet på baggrund af indledende litteraturstudie og samtaler med aktører på området. Formålet var at blive klogere på emner og opmærksomhedspunkter for undersøgelsen. Ud fra denne viden udviklede vi et spørgeskema, som blev gennemgået og kommenteret af relevante nøglepersoner.

Ud af landets 56 UU-ledere har 45 gennemført spørgeskemaet, dvs. en pæn deltagelsesprocent på 80,4 pct.

Spørgsmålene i spørgeskemaet er struktureret i en kombination af lukkede og åbne svarmuligheder.

Kvalitative interviews til casesamling

Rekrutteringen af respondenter til casesamlingen skete via et opslag på DEA's hjemmeside og sociale medier samt UU Danmarks Intranet. Opfordringen lød: Giv jeres bud på "Danmarks bedste brobygning". De otte udvalgte caseinterviews er gennemført som telefoninterviews og foretaget ud fra en struktureret interviewguide.

Litteraturliste

DEA (2011):

Next Practice i UU-vejledningen. DEA.

<https://dea.nu/sites/dea.nu/files/Next%20practice%20i%20uu-vejledningen.pdf>

DEA (2013):

Unges dobbeltuddannelse koster milliarder. DEA.

http://dea.nu/sites/dea.nu/files/Unges%20dobbeltuddannelse%20koster%20milliarder_notat11_0.pdf

EVA (2013):

Studenter i erhvervsuddannelserne – En undersøgelse af gymnasiale dimittenders valg og veje gennem uddannelsessystemet. EVA.

EVA (2012):

10. klasse – på vej mod ungdomsuddannelse – Anden del evalueringen af 10. klasse. EVA.

KL (2015): *Læring i den åbne skole.* KL.

Retsinformation (2015):

Bekendtgørelse om introduktionskurser og brobygning til ungdomsuddannelserne. BEK nr 440 af 13/04/2015. Kap. 2.

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=168744#Kap2>

Retsinformation (2014):

Bekendtgørelse om uddannelsesparathedsvurdering, uddannelsesplaner og procedurer ved valg af ungdomsuddannelse. BEK nr 839 30/06/2014. Kap. 2.

<https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=164133#Kap2>

Undervisningsministeriet (2015):

Bredt forlig om gymnasiereform. Undervisningsministeriet.

http://www.uvm.dk/Aktuelt/~/_UVM-DK/Content/News/Udd/Gym/2016/Jun/160603-Bredt-forlig-om-gymnasiereform

Undervisningsministeriet (2016):

Fuldførelsesprocenter på uddannelsesgrupper eller uddannelser i uddannelsessystemet.

Undervisningsministeriet.

<http://statweb.uni-c.dk/databanken/uvmDataWeb/ShowReport.aspx?report=EAK-ffpct-uddannelse>

Undervisningsministeriet (2015):

Klare mål. Undervisningsministeriet.

<https://www.uvm.dk/Uddannelser/Erhvervsuddannelser/Skoleudvikling/Klare-maal/Om-klare-maal>

Undervisningsministeriet (2010):

Klar, parat, uddannelse - inspiration om uddannelsesparathed. Undervisningsministeriet.

<https://uvm.dk/da/Service/Publikationer/Publikationer/Tvaergaaende/2010/Klar-parat-uddannelse>

VÆKST GENNEM VIDEN

DEA er en ideologisk uafhængig tænketank, der arbejder for, at Danmark øger sin værdiskabelse og vækst samt tiltrækker internationale virksomheder gennem viden om uddannelse, forskning og innovation.

Tænketanken DEA kæmper grundlæggende for, at flere unge får en uddannelse, der efterspørges; at forskning bliver omsat til innovation i private og offentlige virksomheder, og at Danmark er et attraktivt land for videnbaserede virksomheder.

DEA vil nå sine mål gennem:

- Analyser og undersøgelser, der styrker DEAs dagsorden
- Involvering af virksomheder, uddannelsesinstitutioner og organisationer via partnerskaber og projekter
- Udfordring af vanetænkning og bidrag til løsning af samfundsudfordringer